

Anmälan mot Kriminalvården, häktet Helsingborg, filialen Berga, om att försvarare blir inlåsta med sina klienter i häktets besöksrum

Beslutet i korthet: När en offentlig försvarare skulle besöka en häktad klient kunde häktet endast erbjuda ett besöksrum där det på grund av rummets placering krävdes att advokaten låstes in tillsammans med den intagne. Eftersom advokaten inte godtog detta fick besöket ställas in. Vid den tidpunkten fanns det bara ett besöksrum där en advokat kunde träffa sin klient i enrum utan att bli inlåst med denne. JO konstaterar att hon inte kan uttala sig om ifall detta medförde generella problem. Hon välkomnar att häktet efter en ombyggnation inte kommer att behöva låsa in advokater tillsammans med intagna.

JO:s beslut skickas till Sveriges advokatsamfund för kännedom.

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 30 juni 2022 klagade advokaten AA på att häktet Berga inte kunde erbjuda advokater möjlighet att träffa sina klienter i enrum på ett säkert sätt. Han anförde i huvudsak följande.

När han som offentlig försvarare kommer till häktet Berga för att träffa en klient villkoras besöket av att han godtar inlåsningslösningen med klienten. Besöket sker i ett rum som är avskilt från personalen och trots handlarm innebär det en säkerhetsrisk för honom att inte kunna ta sig ut. Vid flera tillfällen har han på plats fått ställa in bokade besök, trots att han förannmält och informerat om att han inte godtar att bli inlåst. Den 29 juni 2022 hänvisades han till ett mycket litet besöksrum i en avskild korridor bakom två låsta ståldörrar. Mötet kunde inte genomföras utan fick ställas in. Detta var särskilt besvärande eftersom klienten var häktad i ett överklagat mål, och han behövde träffa denne personligen för att rådgöra.

Utredning

JO remitterade anmälan till Kriminalvården och begärde att yttrandet särskilt skulle svara på om häktet under besök regelmässigt låser in advokater tillsammans med klienter samt om de i så fall tillfrågas om sitt samtycke.

Kriminalvårdens remissvar

Kriminalvården gav in ett remissvar där myndigheten genom regionchefen yttrade sig. Av detta framgick att Kriminalvården hade hämtat in uppgifter genom samtal med en kriminalvårdsinspektör och med vakthavande befäl samt information i övrigt från såväl häktespersonal som en genomgång av Kriminalvårdsregistret (KVR) och rutiner avseende besök. I remissvaret anförde myndigheten följande:

Utredning

Advokat AA har vid tidpunkten för sin JO-anmälan varit offentlig försvarare för klient intagen på häktet Helsingborg (Berga).

Advokat AA har anført att häktet Helsingborg (Berga) villkorar hans besök genom att han måste godta inlåsning med klienten i ett, från personalen, avskilt rum med ett handlarm. Den omständigheten att han inte på egen hand kan ta sig ut innebär en säkerhetsrisk för honom. Advokat AA har specificerat ett tillfälle när situationen uppstått. Kriminalvården redogör och yttrar sig därför kring generella rutiner för tjänstebesök samt händelsen den 29 juni 2022.

Besöksverksamhet på häktet Helsingborg

Bokning av tjänstebesök sker enligt hemsidan via telefon. En advokat har i samband härmed även möjlighet att komma med önskemål om rumstilldelning när det bokas besök. Beroende på hur många andra besök som är bokade kan häktet dock inte garantera att man får det besöksrum man önskar.

Tjänstemän från andra rättsvårdande myndigheter (advokater, poliser, tjänstemän från andra verksamhetsområden), tolkar, socialtjänstemän och NAV-präster [*Nämnden för andlig vård, JO:s anm.*] omfattas inte av bestämmelserna om inpasseringskontroll. De uppmanas att låsa in sin mobiltelefon. Säkrast placering av tjänsteman är att denne/dessa sitter placerad in mot inre korridoren för att ha en möjlighet till reträtt ut ur besöksrummet. De ska även erbjudas ett handburet ascomlarm och de instrueras om hur larmet aktiveras. Besökaren upplyses även om dörren till rummet låses.

Beläggningssituation

Med anledning av den prekära beläggningssituationen som för närvarande råder i Region Syd används rum 21 och rum 22 som bostadsrum för intagna då ordinarie rum inte räcker till på häktet Helsingborg (Berga).

Besöksrum

Häktet Helsingborg (Berga) har fyra besöksrum enligt följande.

- Rum 21 är avsett för privat- och tjänstebesök. Rummet är utrustat med bord, stolar, påringningsutrustning till centralvakt och videoutrustning. Då rummet nyttjas för tjänstebesök tillhandahålls handburet larm för besökare.
- Rum 22 är avsett för privat- och tjänstebesök. Rummet är utrustat med bord, stolar och påringningsutrustning till centralvakt. Då rummet nyttjas för tjänstebesök tillhandahålls handburet larm för besökare.
- Rum 23 är avsett för privat- och tjänstebesök. Rummet är utrustat med bord och stolar. Rummet har även mellanvägg med plexiglas och låsbar dörr samt påringningsutrustning till centralvakt. I dagsläget är rummet det enda som kan fungera utan att besökaren behöver låsas in då klienten låses in bakom glasavskiljningen.
- Rum 24 är avsett för tjänstebesök. Rummet är utrustat med bord, stolar och påringningsutrustning till centralvakt samt videoutrustning. Inlåsning av advokat tillsammans med klient i rum 24 sker med anledning av att rummet

ligger i direkt anslutning till häktets kansli, till klientavdelning samt till hiss och trapphus. Häktet har ingen ytterligare bevakning över det rummet annat än kamera.

Det pågår för närvarande en omfattande ombyggnation av häktet och i samband härmed kommer besöksrummen att förläggas på annan plats, innebärande bättre förutsättningar för besöksverksamheten där häktet kan komma till rätta med situationen med rum som kräver inlåsning. Ombyggnaden beräknas vara klar om cirka ett år.

Händelsen den 29 juni 2022

Advokat AA hade ett inbokat besök till sin klient aktuell dag och rum 24 var bokat för besök klockan 14.00–14.30. Advokat AA påtalade vid placeringen i besöksrummet att han vägrade bli inlåst, att han inte samtyckte till att bli inlåst och att han skulle lämna häktet utan att träffa sin klient. Personal uppgav för advokat AA att det inte fanns något annat rum tillgängligt vid tidpunkten för besöket. Advokat AA återlämnade handburet larm till personal och bad om att få tala med kriminalvårdsinspektör.

Kriminalvårdsinspektör närvarade därefter vid samtal med advokat AA. Kriminalvårdsinspektör förklarade beläggningssituationen som innebar att även besöksrum var belagda. Både kriminalvårdsinspektör och advokat AA beklagade situationen och advokat AA uppgav att han inte kände sig bekväm med att bli inlåst då det skapade en rädsla hos honom och att han har rätt till ett olåst rum. Kriminalvårdsinspektör fann det beklagligt att häktet inte kunde erbjuda det besöksrum som advokat AA vid tidigare tillfällen blivit lovad att få tillgå och där inlåsning inte behöver ske. Kriminalvårdsinspektör informerade även advokat AA att de intagna som befann sig på häktet Helsingborg (Berga), var i gemensamhet och att alla genomgått en säkerhetsbedömning och att det inte förelåg någon förhöjd säkerhetsrisk på intagna.

Med anledning av den uppkomna situationen gav personal sedermera förslag om att genomföra besöket via videolänk, vilket advokat AA godtog, även om lösningen inte var optimal. Personal och advokat AA överenskom om tid för möte och att häktet skulle ringa upp advokat AA kl. 16.00.

Kontakt mellan häktet och advokat AA skedde vid utsatt tidpunkt och försök gjordes att upprätta videolänkbesök. Då advokat AA inte lyckades genomföra den tekniska biten för uppkoppling genomfördes inte besöket aktuell dag.

Författningsbestämmelser, praxis och övriga föreskrifter

Rätten att sammanträffa med sin offentlige försvarare är ovillkorlig och ska få ske i enrum.

Enligt 21 kap. 9 § rättegångsbalken får försvarare för den som är anhållen eller häktad inte förvägras att sammanträffa med honom. Försvararen har vidare rätt att i enrum meddela sig med den anhållne eller häktade; för annan än offentlig försvarare gäller det dock endast om undersökningsledaren eller åklagaren medger det eller om rätten finner det kunna ske utan men för utredningen eller för ordningen eller säkerheten i förvaringsplatsen.

Av 3 kap. 1 § häkteslagen [2010:611, JO:s anm.] får en intagen ta emot besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. Ett besök får dock vägras om det kan äventyra säkerheten på ett sätt som inte kan avhjälpas genom kontroll. Paragrafen hänvisar till 21 kap. 9 § rättegångsbalken i fråga om vad som gäller för försvarare.

Av Kriminalvårdens handbok om besök och elektronisk kommunikation i anstalt och häkte (2014:3) framgår följande. Kriminalvården har samrätt med Advokat-samfundet och Riksåklagaren kring de praktiska förutsättningarna för offentliga

försvarens kontakt med häktade klienter. Följande rutiner har utarbetats kring möjligheten för offentliga försvarare att ha telefonkontakt med sina klienter samt de tider som offentlig försvarare kan besöka intagna klienter och de förutsättningar som råder under besöket. En offentlig försvarare till en häktad eller anhållen har rätt att kontakta sin klient under dygnets alla timmar. Tidpunkten på dygnet för telefonsamtal och oanmälda besök kan dock påverka tidsåtgången för att kunna arrangera telefonkontakten eller besöket. Oavsett om en förman skett eller inte och oavsett tid på dygnet ska dock givetvis väntetider hållas så korta som möjligt.

Målsättningen för *besök* är att en offentlig försvarare under dagtid (klockan 8–18, inklusive helger) ska kunna träffa sin klient inom 15 minuter från försvararens ankomst till häktet, även om besöket inte är förmanat. Detta under förutsättning att den intagne inte är upptagen med något annat. Under tid för lunchavlösning (klockan 11–14) kan det dock ta något längre tid. Under kvälls- och nattetid så medför häktenas personalbemanning att ombesörjandet av ett oanmält besök kan ta längre tid. Det kan i vissa fall t.o.m. röra sig om att försvararen får vänta tills häktet lyckas ordna med extra personal.

Om det bedöms nödvändigt för att kunna upprätthålla säkerheten i häktet kan försvararen låsas in i ett besöksrum tillsammans med den intagne. En sådan åtgärd får enbart ske om försvararen samtycker till det och ett larm tillhandahålls. Försvararen ska placeras i besöksrummet så att denne har nära till en dörr. Det kan också finnas tillfällen då Kriminalvården bedömer att en inlåsnings inte kan ske av säkerhetsskäl. Kriminalvården har det yttersta ansvaret för säkerheten, oavsett försvararens egen uppfattning av riskerna. För det fall inlåsnings inte kan ske måste besöket arrangeras på annat sätt (exempelvis med kontroll av personal utanför rummet) med beaktande av att samtalet mellan försvararen och den intagne inte får avlyssnas.

JO har i flera beslut (se t.ex. JO-beslut den 13 juni 2013, dnr 4269-2012 [*beslutet är även redovisat i JO:s ämbetsberättelse, se JO 2013/14 s. 278, JO:s anm.*]) anfört att en offentlig försvarare har en ovillkorlig rätt att träffa sin klient och bör inte ens kvällstid, oavsett om besöket förmanats eller inte, avvisas från häktet utan att ha fått sammanträffa med klienten. Praktiska problem som har samband med tillgången på personal och säkerhetsfrågor bör enligt JO:s uppfattning lösas genom att man från häktets sida informerar advokaterna i området om att eventuella besök hos klienterna efter ett visst klockslag bör förmanas och att en sådan anmälan bör ske i så god tid att häktet kan disponera sin personal med hänsyn till eventuella besök.

JO har även gjort uttalanden i två avgöranden (JO-beslut den 13 juni 2013, dnr 4269-2012 och JO-beslut den 18 februari 2021, dnr 2013-2019) och konstaterat i ett av dem att det inte finns något hinder mot att Kriminalvården låser in en advokat i ett besöksrum tillsammans med den intagne när detta bedöms nödvändigt för att upprätthålla säkerheten. JO uttalade dock att Kriminalvården måste försäkra sig om att advokaten är medveten om att dörren till besöksrummet låses och hur han eller hon ska gå till väga för att påkalla personals uppmärksamhet. Vidare bör personalen vara öppen för att det i vissa fall kan finnas behov av andra lösningar.

Kriminalvårdens, Region Syds, bedömning

Rätten att sammanträffa med sin offentliga försvarare är ovillkorlig och ska få ske i enrum.

Kriminalvården har det yttersta ansvaret för säkerheten i häkten, oavsett försvararens egen uppfattning av riskerna. En viktig del i det ansvaret är att tillse att besöken av advokater hos häktade intagna kan genomföras på ett säkert sätt. Med hänsyn till att häkten är en låst miljö och det därmed är ofrånkomligt att en offentlig försvararens rörelsefrihet begränsas i samband med klientbesök. En

offentlig försvarare ska dock ha möjlighet att använda sig av larm för att tillkalla personal vid behov.

På häktet Helsingborg (Berga) föreligger ingen regelmässighet i att låsa in advokater tillsammans med klienter. Den prekära beläggningssituationen innebär dock att det för närvarande enbart finns ett besöksrum där häktet bedömt att inlåsning av advokat inte behöver ske för att upprätthålla säkerheten. Kriminalvården finner det beklagligt att detta rum inte varit tillgängligt vid tidpunkten för det aktuella besöket och att det därför inte varit möjligt att tillgodose de krav som advokat AA begärt.

Utifrån utredningen i ärendet har inte framkommit annat än att rutiner och anvisningar för besök, som upprättats i samråd med Advokatsamfundet och Riksåklagaren, följs på häktet Helsingborg. Besöksrutinerna innebär att Kriminalvården och häktet Helsingborg (Berga) ansluter sig till de uttalanden som JO tidigare gjort. Personal har även, utifrån situationen, i möjligaste mån försökt att hitta en godtagbar lösning till den uppkomna problematiken. Kriminalvården anser inte att den intagnes rätt till besök av sin advokat begränsas genom de säkerhetsmässiga rutiner som häktet har för besöksverksamheten. Kriminalvården tillägger i sammanhanget att en ombyggnation som för närvarande pågår på häktet kommer i framtiden utesluta inlåsning av advokat tillsammans med klient.

Advokaten AA:s kommentarer

Advokaten AA fick tillfälle att kommentera remissvaret och anförde bl.a. följande.

Som advokat behöver han kunna ha möten med sina klienter även om de mår dåligt eller av andra skäl inte är stabila. En klient kan komma i obalans vid ett oväntat eller oönskat besked eller för att denne har svårt att hantera häktningen. Advokatens möten med klienter måste kunna ske på ett rimligt säkert sätt också vid ökad beläggning och ombyggnation. Kriminalvården har angett att besöksrum 24 övervakas med kamera. Ett samtal mellan en advokat och en klient är förtroligt, och det får varken avlyssnas eller övervakas med kamera.

Rättslig reglering

Kriminalvården har i sitt remissvar redogjort för vissa bestämmelser som har betydelse i ärendet. Det som myndigheten har återgett av 21 kap. 9 § rättegångsbalken, RB, tycks dock återspegla det som gällde innan paragrafen ändrades den 27 november 2016.

I den nuvarande lydelsen av 21 kap. 9 § RB sägs i första stycket att den som är gripen, anhållen eller häktad har rätt att träffa sin försvarare. Om en försvarare som är utsedd av den misstänkte inte uppfyller de krav som ställs i 5 § första stycket, får undersökningsledaren eller åklagaren besluta att den misstänkte inte får träffa sin försvarare om det är nödvändigt för att sakens utredning inte väsentligen ska försvåras eller för att avvärja fara för någons liv, fysiska hälsa eller frihet. Enligt andra stycket gäller att om den misstänkte har rätt att träffa sin försvarare ska det få ske i enrum.

Bedömning

Häktades förutsättningar att träffa sina försvarare

Att en person som är häktad på grund av misstanke om brott har möjlighet att överlägga med sin försvarare är av central betydelse för den häktades rätts-säkerhet. Rätten att träffa försvararen är utan undantag för den som har en offentlig försvarare. Som framgått kan en misstänkt som har utsett en privat försvarare i vissa fall vägras att träffa denne (se 21 kap. 9 § första stycket RB). När den häktade har rätt att träffa sin försvarare ska det få ske i enrum.

Som Kriminalvården har fört fram har myndigheten ansvaret för säkerheten i häktena. Det innefattar bl.a. att se till att advokatbesök kan genomföras på ett säkert och tryggt sätt. Kriminalvården har också redogjort för JO:s tidigare uttalanden avseende inlåsnings av en advokat i ett besöksrum tillsammans med en intagen (se JO 2013/14 s. 278, dnr 4269-2012). Jag har inte någon annan uppfattning.

Kriminalvården har uppgett att häktet inte regelmässigt låser in advokater vid besök. Av utredningen framgår dock att det vid tidpunkten för anmälan bara fanns ett besöksrum där en advokat kunde träffa sin klient i enrum utan att bli inlåst med denne. Yttrandet ger inte svar på om det varit vanligt förekommande att det aktuella rummet varit upptaget. Jag har således inte underlag för att uttala mig om huruvida det faktum att det endast fanns ett besöksrum som medgav besök utan inlåsnings har medfört generella problem. Oavsett om så varit fallet eller inte är det naturligtvis välkommet att häktet efter ombyggnationen inte kommer att behöva låsa in advokater tillsammans med intagna och att det finns tillräckligt många besöksrum tillgängliga för det ändamålet. I detta sammanhang vill jag nämna att jag inom ramen för ett särskilt initiativärende utreder i vilken utsträckning intagnas möjlighet att ta emot besök har begränsats i och med att besöksrum används för beläggning av intagna (dnr 1037-2023).

Det är positivt att häktet enligt remissvaret vid s.k. tjänstebesök förser besökaren med ett handburet larm och informerar denne om dörren till besöksrummet låses. Kriminalvården har inte särskilt redogjort för om häktet också frågar besökaren om samtycke. Det framkommer inte heller om häktet använder sig av andra sätt för att upprätthålla säkerheten under besök i situationer då en besökare inte kan låsas in med en intagen. Kriminalvården har emellertid konstaterat att häktet följer de anvisningar för besök som myndigheten upprättat efter samråd med Advokatsamfundet och Riksåklagaren. Jag utgår alltså från att häktet känner till vad som sägs i myndighetens handbok för besök och elektronisk kommunikation (2014:3) och det som har återgetts i remissvaret.

Besöket den 29 juni 2022

Kriminalvården har bekräftat advokaten AA:s uppgifter om att han inte samtyckte till att låsas in med sin klient och att besöket inte kunde genomföras eftersom det inte fanns något annat besöksrum tillgängligt. Av utredningen framgår det inte om häktet övervägde andra lösningar för att besöket skulle

kunna genomföras på ett säkert sätt. Däremot anges det att häktespersonalen föreslog och försökte få till ett samtal via videolänk senare under dagen. Det är givetvis olyckligt att det besöksrum som advokaten AA önskade använda inte var ledigt vid det aktuella tillfället. Det som har kommit fram ger mig dock inte anledning att kritisera häktet.

Kameraövervakning av besöksrum

I Kriminalvårdens yttrande nämns att häktet inte har någon ytterligare bevakning än kamera över det rum (nr 24) som var tänkt att användas vid besöket den 29 juni. Det är inte tydligt om myndigheten menar att detta rum bevakas med kamera när det nyttjas för besök mellan en advokat och en intagen. Jag utgår från att häktet vet vad som gäller men vill ändå påminna om följande. Ett möte mellan en häktad person och dennes försvarare som ska få ske i enrum får inte övervakas med övervakningskamera. Detta gäller även om övervakningskameran inte spelar in ljud och oavsett om inspelningen sparas eller raderas (se bl.a. JO 2020/21 s. 385, dnr 7300-2018, och mitt beslut den 23 mars 2023, dnr 7551-2021).

Övrigt

Jag vill upplysa om att klagomål på behandlingen av en advokat som besökt en klient i ett häkte är aktuella även i ett annat ärende hos JO, med dnr 5292-2023. I det ärendet har JO begärt att Kriminalvården ska yttra sig.

Advokaten AA anförde i sin anmälan att JO borde begära ett yttrande från Advokatsamfundet. Jag valde att inte göra det men finner skäl att skicka beslutet till samfundet för kännedom.

Ärendet avslutas.

Katarina Pålsson

Ärendet har föredragits av områdesansvariga ämnessakkunniga Moa Skerfving. Byråchefen Catrine Björkman har deltagit i beredningen.